

Politikai
röpiratok.

79.

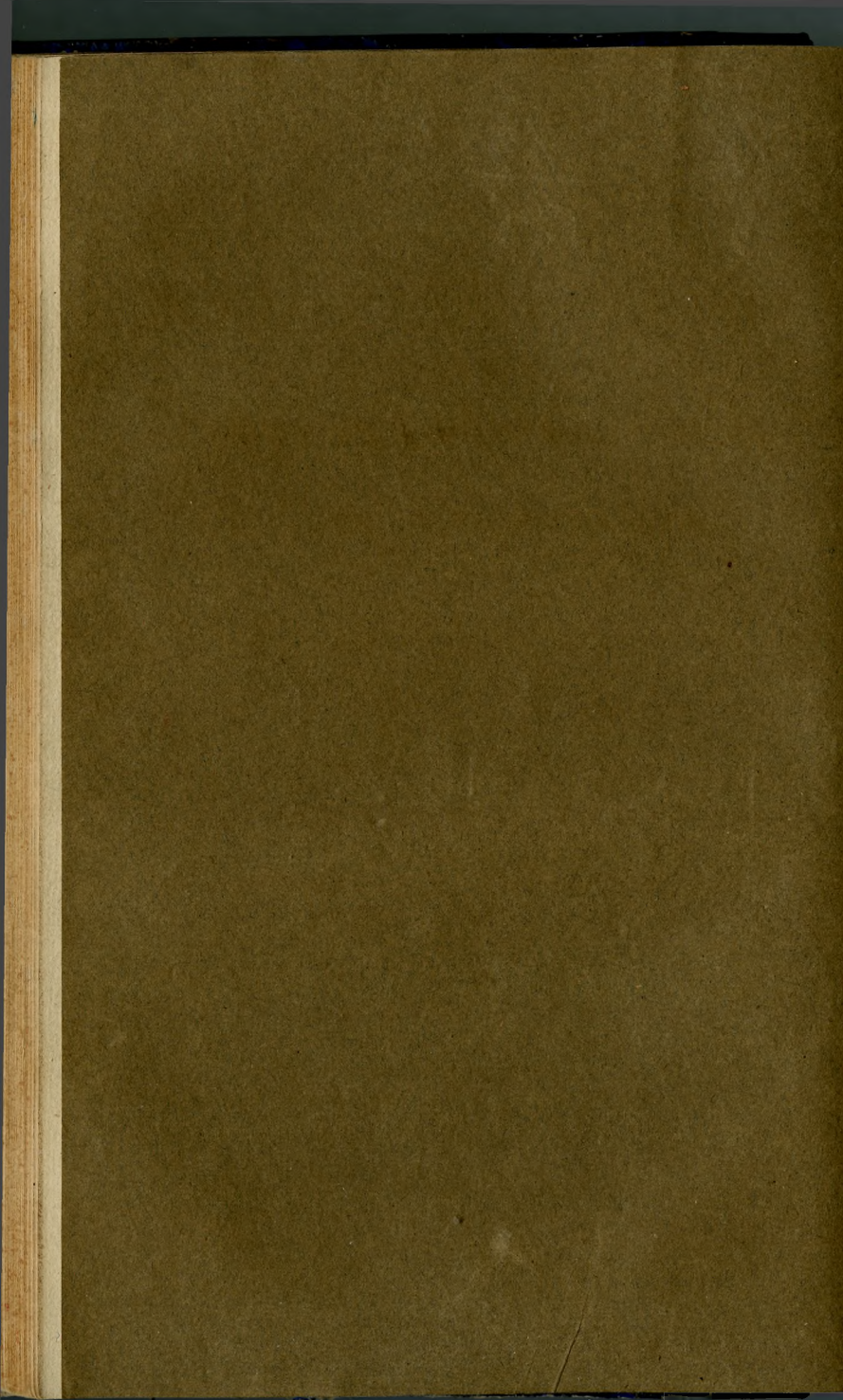
20947

75
188

Excell^{mo} ac R^{mo} D^{no} Episcopo
V^{ice}. Francisco de Wada

3.

gratificatus Auso

A'

VEGYES HÁZASSÁGOK

TÁRGYÁBAN MONDOTT

KÉT KÖZGYÜLÉSI BESZÉDJE

ALMÁSSY ISTVÁN

UNYI ADMINISTRÁTORNAK.

(ESZTERGAMI FŐMEGYÉB.)

BUDÁN,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŪIVEL.

1841.

61675200769208

ÁRNYALÉNYEK
KÖNYVTÁR

DR. BALLACI GÉZA

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1912

Első beszéd

Tekintetes Pest Vármegye' 1840-diki Kis-
Asszonyhó' 27-diki nemes Közgyűlésén.

Méltóságos Fő Ispányi Helytartó Ur!

Tekintetes Karok és Rendek!

Vendéglétemre hitünk' sz. ügyében kérek engedel-
met a' beszédre. Én Jurista koromban úgy tanultam,
hogy: ha törvénytelen büntetről, 's ennek törvény-
szerű büntetéséről van a' szó, 's biráskodás; akko-
ron a' törvény' kötelező erejének, a' büntett vét-
kes minémiségének, sőt a' büntévő eltökélt törek-
vésének is világosan bebizonyultnak kell lenni. Ju-
ratus koromban a) pedig tapasztaltam is, hogy a'
Fő Méltóságú Királyi Curia a' természeti törvény

a) A' jurista, 's juratusság csupán az' okból hozatik
fel, hogy idiotáknak ne mondathassunk a' Jusra, mint
néhány szónok Urak méltán vádoltathatnak a' Theo-
logiára nézve.

ezen sinórmértéke szerint vette az aggravans, vagy allevians circumstantiakat birói szemügyre. Midőn tehát a' Tekintetes szónok Urak a' két Pesti Plébános Ur cselekedetének törvénytelenységére, és büntetésére beszéllenek, kérném, ha ezen theoreticum, és practicum juris principiumot törvényes tekintetbe venni nem terheltetnének

Egyéberánt T. K. 's R! ha el elgondolom, mi oknál fogva van az 1791. törv. 26. cikkébe a' „Clero protestante“ záradék diaetaliter belé iktatva? 's a' mi több: sanctionálva- ha okoskodnom, és szóllanom szabad! — úgy látszik, mintha tehát ezen cikkellyel törvényszerűen a' Clerus ellen, kivált katholika Anyaszentegyházunk' és hitvallásunk nyilvánosságos praejudiciumára előállani nem is lehetne. — Van azonban tisztelete 's becsülete tolerantialis principiumokból előttünk ezen sanctionalt törvénynek; de a' 15. §. melly ellenünk felhozaték, nincs olly szavakkal szerkesztve, hogy véle ellenünk azon értelemben szólani lehetne, mintha mi bé nem szentelvén, — áldást nem adván — a vegyes házasságokra, egyenest eme törvény ellen vétenénk.

T. K. 's R! Az 1791: t. 26 cz. 15: §-nak szavai, „Mixta matrimonia semper coram Parochis Catholicis ineunda erunt“ a) Tridentinum Concilium szavaival így magyarázandók: „Qui aliter, quam praesente Parocho — — — et duobus, vel tribus, testibus matrimonium contrahere, attentabunt, eos

a) Bölcsen vette észre egy esztergami szónok, hogy valamint ezen szavai a' honnitörvénynek Part. II-dae t. 13. §. 7. „Fassiones coram capitulis et conventibus faciendae“ a' kanonok Uraknak activa cooperatioját szintűgy ezen szavai az 1791: 26. cz. „coram Parochis“ a' plébánosok positivum factumat kizárván, passiva assistentiára magyarázandók.

„S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles „reddit“ etc. Sess. 24. Decret. de ref. matr. monti cap. 1. — annyival is inkább, hogy fel nem lehet, 's nem is kell tenni az egész törvényszerző testület-ről, mintha egy Concilium Canonjait törvényszerű szemügyre 's figyelmére nem méltatta volna! és hogy a' „Coram“ valóban gramatice magyarázandó, a' T. szónok Urak szavaiból is kiviláglik, mert ugymond egyik: „Én is gramatice érteném, de a' papság áldás adás factumaival megmutatta, hogy a' beszente-lésre magyarázza.

Holott T. K. 's R! a' Clerus factumának, ki az 1791: előtt is adott áldást néhány vegyes házassá-gokra, más volt az oka. Adtam én, mint esztergami káplán, és már mint Unyi Administrator is áldást vegyes házasságokra; de indítóokul az 1791. 26: eszemágába se jutott, hanem* mivel az u. n. Evan-gelicus fél olly ígérek mellett kért meg házasságá-nak áldására, mellyek elhitették velem, hogy csak azért van e' vallásán, mivel benne született, re-ménylém is bizvást, hogy hitvessével, és gyerme-keiveli egy hitben élhetés végett leteszi majd katho-lika hitünk eránt neveltetésének előitéletét, kivált mivel mondá: hogy ő hivatala, vagy munkája után járván, feleségétől engedi fügni gyermekeinek hit-beli nevelését; ezen materialis A catholicusra méltán reá adhatám az egyházi áldást, annyival inkább, hogy a' katholika nőnek, és a' gyermekek hitének lelki ve-szélyen kívül léte morális garantiául szoigált, hogy nem hiú bizakodásom.

Paptársaimnak is, tudom, efféle körülmények kedveztek a' megszentelés tételére, vagy legalább az, hogy a' katholika nő-jegysek nem valának any-nyira indifferens leányjai az A. szentegyháznak, tehát méltó subjectumi áldásának, valamint legalább a' nő-

gyermekék végett érdemest szenteltetéék bé, áldaték meg, boldog házastársnak.

Méltóságos Fő-papjainkat pedig, gondolom, azok indította a' vegyes házasságok áldhatásának nem akadályozására, hogy az 1791. ota, mint az 1836. törvények előbeszéde bizonyítja, a' „*systhematica operata*“ roppant munkája folyvást reménylteté vélek a' kibékülést, 's egyesülhetést hitünk sz. elveinek sérelme nélkül.

Ezek lehettek, véleményem szerént, *rationabile obsequium* munkának (Rom. 12. v. 1.) az eddigi *usus* nak okai, mellyet én *abusus* nak mondok, mivel az ellenfél *tolerantialis procedurá* nk *factum* ival vissza él, de *praescripta consuetudo* nak Prolog. t. 10. hívni, 's reá hivatkozni törvényes sikerrel nem lehet, mert a' „*Clero protestante*“ örökös üdökre belé van az 1791. t. 26. cz. iktatra, melly *contradiction* nak a' hit' ügyében olly erejűnek kell lenni, hogy azt sz. elveink sérelme nélkül félre sem lehet tenni.

De többet mondok T. K. 's R! Nemde az 1791. t. 26. cz. biztosítanak az Evangelikusok „*quod ad actus religioni suae contrarios non sint cogendi, — quod in religionariis a suis unice superioribus de- pendeant — quod stabiliendus sit ordo disciplinaris, — principiis religionis eorum conformis.*“ — Mi tehát Katholikusok már alábbvalók volnánk a' törvény igazságos színe előtt? úgy annyira, hogy minket lehetne erőltetni hitünk elleni tettekre? hogy nekünk mástól kellene függni a' hit dolgában, mint egyházi előjáróinktól? és hogy fenytéki rendszer is intézhetnék hitünk elveinek ellenére.

A' nagy király Asszonyinak M. Theresiának uralkodását, gondolom, senki se fogja igazságtalannak mondhatni; 's lám dicső országlása alatt egy vegyes házasság se kötheték *Reversalis* nélkül! (conf. Intim.

dd-o 22. Novembr 1808. in Extract. b. Resol. N. pag. 111.) mint b. Ferencz Cs. 's Király bizonyítja a) kinek oklevelénél, na régiebb adatokra nem hivatkozom is; éppen nem áll, a' mit egy szónok Ur állított: hogy t. i. a' papság mostani procedurája egészen új dogma! — A' szónok úr előtt nyilván esméretlenek a' hittörvények, mellyek szükségkép' az eretnekségekkel egy üdössök? miért is utasítom őt a' sz. Hajdan' canonjainak bűvárjára, — Binghamra — ki Origg. Eccl. vol. 7. et 9. citálván sok kanonokat az utolsóinak szavait így adja elő: „Idem Concilium „omnibus, qui sunt Ecclesiae praecipit, ut commercium non habeant cum haereticis indiscriminatum suos filios, filiasve eis matrimonio iungendo, „nec haereticorum filios, filias accipere permittent, „nisi se christianos futuros profiteantur. Ubi etiam „hozzá adja a' protestans Bingham“ observare licet, „quod haereticis, posteaquam fidem, et communio- „nem Ecclesiae dissolvissent, ne quidem nomen christianorum, absolute loquendo tribuerint“ kitetszik innét, hogy a' vegyes házasságok a' kereszteny név vesztesége alatt tilosok valának! A' mit tudván b. Ferencz Cs. 's Kir. b) M. Theresiának 1769. É. In-

a) Cum sub glorioso Imp. et Reg. M. Theresiac regimine nulla citra extraditionem Reversalium, de catholica utriusque sexus prolium educatione sonantium, iniri poterint mixta connubia: Reversales talismodi, illa temporis periodo extradatae, in crisis vocari nequeunt. Intim. dd-o 22. Novembr. 1808. Nro 24. 767. vide Extract. b. Resol. R. p. 111. Edit. Tyrnav. de a. 1825.

b) Capulatio mixtae Religionis sponsorum ante 1 Octobr. 1781. citra Reversales denegata non est talis coactio, quae Reversales invigoras redderet, sed est potius implementum tunc vigentis n. Resolutionis, a. 1769. editae, vi cuius recte ad praescriptum fuit, ut sponsi mixtae Religionis absque Reversalibus non copulentur. Intim. dd-o 29. Julii 1800. Nro 18. 430.

timatumát „recte principium“nak mondja; és valóban a' többi közt ez is volt az oka, melly boldog apostoli Királyunkat a' Reversalisoknak továbbá is kegyelmes megerősítésére indította. a)

T. K. 's R! A' polgári szabadság, és hasonlóság más honban kivált Francia országban a' hitkülönbség olly akadály a' házasságnak, mellytől mind a' 85. francia megyék püspökei olly feltétel alatt dispensálnak, ha az Acatolikus fél nyilatkozik magát egy polgári tisztviselő előtt esküvel lekötelezni, hogy Anyaszentegyház kívánságira, 's feltételeire reá áll. b) Az egész némethon egyházainak kivált annál, mellyből hajdan apáinkhoz küldettek az első hitnőkök szintazon doctrina és disciplina van divatban, mellyért a' magyar papság él hal hajdani kanonokra hivatkozva.

Igaz ugyan T. K. 's R. II. József cs. M. Theresiának Intimatumban változást kívánt béhozni, meghagyván „ut etiam citra Reversales partes copulentur“ c) de nem parancsolta meg: „benedicantur“ jól tudván, hogy a' fejedelmeknek csak a' „Jus

a) Proles, seu ad praescriptum a. 26: 1791. seu juxta Reversales, quarum vigorem Sua Majestas Sacratissima ultra benigne confirmat, fidem catholicam sequi obligatae etc. Verba sunt intimati dd-o 25. Septembr. 1792! Nro 21.098. — Item: Intim. dd-o 26. April. 1784!! Nro 9.233. —

b) In libello supplici pro dispensatione in impedimento disparitatis religionis post motivationem petitionis exponi solet in fine „Parte Acatolica prona existente „ad semet sub fide iurata coram D. Officiali status o- „bligandam, quod conditiones ab Ecclesia praescriptas „adimpletura sit“ in simili circumstantia exigi solitas. Vide Rituale Parisiense de a. 1839. et Passaviense.

c) Reversales de catholica prolium educatione ante 1. Octobr. 1781. praestitae, pro vigorosis declarantur. Post hunc terminum ea ratione abrogantur, ne illae

circa sacra“ a' saját tulajdona, valamint azt is tudta ez az emberiség természetes és törvényes jogainak fejedelmi barátja, hogy libertas conscientiae et religionis kivált a' szabad magyarnak százados tulajdona, — de nem is parancsolhatta, mert annyi lett volna, mintha k. Intimatuma által parancsolta volna a' papságnak, hogy ezen, vagy azon gyónó bűnösnek sacramentalis absolutio által bocsássa meg bűnét, ámbátor méltatlannak itélné őt! ezt pedig egy gyontató papnak nem a' fejedelem, de a' püspök sem parancsolhatja, meglévén győződve, hogy akármelly szentség felvételéhez szükséges érdemnek a' tisztelkedő pap a' felszentelt bírója! és e' részben a' melly hatalmasság esméri önnön körét; nem terhelli, nem erőlteti semmikép a' papság lelkiismeretét — — Mindeddig lelkiismereteinket megnyugtatta a' felebaráti szeretet, a' türelem, a' kibékülhetés, 's egyesülhetés reményége; de minthogy az utolsó két Országgyűléseinken olyanok történtek, a' mik félszeg hiedelemre vezérlék a' hitbéli feleket, úgy hogy az Akatholikus már a' katholika Anyaszentegyházhoz nem engedékény; a' katholika nő meg önnön 's gyermekei hitéhez annyira indifferens lett, hogy mindegy néki akármelly hitben neveltessenek testének 's vérének szüleményi (os ex ossibus meis, caro de carne mea Genesis c. 2. v. 23.) mindegy néki, ha lesznek-e e' földi élet göröncsös ösvényén szerencsések? 's üdvözülendek-e vagy nem? ilylen körülményekben T. K. R! minden püspöknek 's papnak lelkiismeretes kötelessége sz. tisztje elveinek ügyvédőjévé, hite szentségéinek mentőjévé lenni. — Parancsolhat bizvást vélünk Felséges Fejedel-

a quocunque exigantur, sed citra has etiam partes disparis religionis copulentur. Intim. dd-o 16. Maji 1782. Nro 3.350.

münk 's honni törvényünk, mi bizony örömetst megteendünk mindent, a' mi nem lesz hitünk elveinek, sem tisztünk törvényeinek ellenére, nem csak pedig azért, mivel a' király tisztelete 's haza szeretete sz. Irásunk, 's sz. Atyáink hagyományjának fő törvényje, de főben, mivel egy magyar papnak ez volt, és lesz édes kedves öröksége, a) úgy hogy méltatlan elmefuttatásoknak mondhatom a' magyar egyházi Rend ellen tegnap előtt tett szabad szóllásokat, mert az Universitas, Academiák, Lycaeamok, Musaeum, szóval minden Institutum publicum, sőt a' Corpus Juris bizonyosság, hogy a' magyar papság hajdantól fogva hazájának szintugy mint egyházának hív fia volt.

Azomban, hogy a' hit 's erkölcsi ügyekben e-
lébb figyelmezzünk a' hit sz. elveire, mint a' hon törvényeire; parancsunk a' sz. irásban példánk sz. Péter apostolban vagyon, ki a' többiek mellett ugymond a' fenyegetődző, de büntetni nem merészellő törvényszék előtt „inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek“ (Act. 5. v. 29.) — Felhivatik ugyan az egyházi Rend Ország's Megyék' gyűléseire, azomban minden óvásaik ellenére is tétetnek végzések; hogy pedig ekkoron magát védelmi helyheztesbe (defensive) viseli, sőt a' Fejedelmet is felkéri, nem tesz egyebet, mint a' mire ész, hit, 's honnitörvény kötelezi.

Ha tehát mi T. K. R! nem engedünk hitünk elvein sérelmet, függetlenségén sebet ejtetni; ezen de-

a) Part. I-mae tit. 12. „Omnes viri ecclesiastici — Regi Hungariae — — ad homagium fidelitatis praestandum obligantur — I. Petri c. 2. v. 13. subjecti igitur „estote omni humanae creaturae propter Deum, sive „Regi quasi praevalenti, sive ducibus tanquam ab eo „missis.“ — Tertull. ad Scap. c. 7. „Colimus Imperatorem velut hominem Deo secundum.“

fensiv viseletünkkel mások' szabad vallásán sérelmet nem teszünk! sem pedig, ha a' vegyes házasságokra áldást nem adunk is, a' vegyes hitű jegyesek egybekelések ellen törvénytiltotta akadályt nem gördítünk, mert hogy a' honnitörvény ellen, melly úgy mond: „mixtis matrimoniis impedimenta ponere cautum esto“ ne vétsünk; a' vegyes hitű jegyeseket a' természet, hit, 's hon törvényje szerént igazi, 's valódi házasságra bocsájtjuk, saját papjuk, 's két nászتانuk jelenlétében kivévén töllük a' házasság életre egyezésüket 's esküveli lekötelezésüket, sőt ha törvényes erejű oklevelet adnak, hogy mindkétnemű gyermekeiket az igaz katolika hitben neveltetni fogják, a' tiszta katolikus házásokra adatni szokott áldását Anyaszentegyházunknak reájuk adjuk; ha pedig reversalist nem adnak, az egyházi áldást mi is megtagadjuk, a' házasság szentségének hivatalos kiszolgáltatójává nem válkozunk, de, mondom; ezen szentségi kegyelmet csak olyanoktól vonjuk meg, kik Anyaszentegyházunk igazságos felkivánására nem hajtván: gyermekeiknek az egy üdvözítő isteni hitben teendő neveltetésére lekötelezkedni nem akarnak, melly akaratosságok által egyenest, és felette vétkeznek az isteni, 's természeti törvények ellen, és mint fő bűnösök szentségre nem is méltók, a' kikről a' papnak, ha vélek egyetemben nagyot véteni nem akar, a' házasság szentségének hivatalos szertartását, az áldást kiszolgáltatnia nem lehet, tagadnia ezen kegyelem jelét megkell.

Igaz ugyan, mint egy szónok úr a' sz. irás után mondá: „hogy az ur Isten áldását adja jóra roszra, „ki napját felkelti a' jókra 's roszakra, essöz az igazságosokra 's igazságtalanokra“ Math. 5. v. 45. — De az is tagadhatlan, hogy ő szabad az ő sz. kegyelmeivel, adhatja malasztjait szabadon, kinek akarja;

de mi, kik papjai, kik szolgálai, kik csak sáfári vagyunk — Isten véghetetlen kegyelméből — az Anyaszentegyháznak 's malasztjai tárházának „már itt ke-
 „restetik, hogy ki hűségesnek találtassék,“ 1. Cor. 4, 2. mi, mondom, ha hív sáfári akarunk maradni sz. Pál-ként az Isten hittitkainak, kegyelmének jeleségét — a' szentséget — csak érdemesekre, malasztjának egyházi szertartását, az áldást — csak azokra adhatjuk, kiket méltóknak találunk reá. —

Egyéberánt nem csak, hogy parancs, vagy példa nincs az egész sz. irásban, melly bennünket kötelezne a' vegyes házasságok áldására, mint egy szónok úr sz. Péter 's Pál leveleiből, sőt Mózes könyveiből elhitetni próbálgatta: hanem bátorkodom kimondani, hogy van parancsa Krisztus Urunknak, mellynél fogva „nem lehet, nem szabad!“ — haljuk — de figyelmeztetem a' T. K. Rendeket előre, a' textus különös igéin megneütközzenek. Azt mondá Krisztus Urunk tanítványinak „nolite sanctum dare canibus, „neque mittere margaritas vestras ante porcos.“ Másod részét ezen textusnak, melly így szól: „ne forte „conculcent eas pedibus, et conversi diripient vos“ Matthaei c. 7. v. 6. — a' sok actio, actio! miatt ki sem mondhatám; figyelmeztetvén aztán a' T. megyei ügyész által a' textust így magyarázám:

T. K. R! Sok textus van, kivált proverbiumok a' sz. irásban, mellyek sértőknek tetszenek, — igéiket, betűket tekintve, — de az ilyenekben az értelmet kell venni, valamint ezen Zsidó kimondásban is azt parancsolja Krisztus Urunk tanítványinak: hogy azt, a' mi szent — a' szentséget — azt a' mi drága mint a' gyöngy, ne adják olyanoknak, kiket érdemtelenségnek, méltatlanoknak találunk reája; a' házasság szentségét — és egyházi szertartását — az áldást — se szabad feladnánk olly vegyes házásokra,

kik az Anyaszentegyház felkivánására nem hajolván áldására se méltók. Egyéberánt T. K. 's R! én ezen textust a' T. K. Rendekre alkalmaztatni nem kívántam, hanem csak a' vegyes házasságok eránt disciplina, 's doctrina okát adtam, ha azonban valakit megsértettem volna, engedelmet kérek! — Mire a' Mélt. Elnök ugymond: figyelmeztettem a' T. K. R. a' dogmák, 's textusoknak citálgatásába ne bocsátkoznának; most tehát, miután a' sok textusok ellen ezen tiszt. úr is azon textust citálta, melly eszébe jutott, természetes volt, egyéberánt minthogy megmagyarázta, milly értelemben mondotta, sótt, ha megsértett volna valakit, engedelmet is kért, az actionak nem látom helyét. — Erre köz csend lévén, én végtére kijelentém: ha a' T. K. R! nem akarnák a' két vegyes házások panaszlevelüket 's ügyüket törvényes bíróságához vezéreltetni! Felsőges Urunk 's apostoli Királyunk elébe terjesztetnék fel. —

Más beszéd

Tekintetes nem. Esztergam Vármegye' 1844.
E. Boldogasszonyhó' 14-ki Közgyűlésén.

Tekintetes Karok és Rendek!

Hála Istennek, 's Nemzetünk felett örökös véd-szenteinknek, hogy a' T. K. R. szíves baráti lévén törvényes szabadságoknak, nem szónoki, nem párt-noki túlzó haladásoknak.

Kegyes figyelmünk végett örömet kimondom én ezen jó igazat, egyébként is meglévén győződ-ve, hogy valamint nemes őseinknek, megyénket, 's a' mi legszentebb örökségünk, hitünket vérrel szer-ző 's védő eleinknek jelszavuk volt: szabadon ugyan, de soha a' törvényeken túl hágyva boldogulni: szint-ugy a' T. K. Rendeknek, mint ezredéves örököse-iknek se leend főbb elvük, nemes megyénknék se leend egyéb szelleme, mint a' honni törvény mu-tatta közép úton haladni.

'S vajha! Magyar hazánk egy megyéjét se lehetne, egyet se kellene, még nemzeti műveltségünk főmegyéjét se holmi túlzó haladás gyanúperébe idézni, de mikor T. Pest Vármegye, kit egyébiránt polgári haladásunkra czélzó határozati miatt tisztel becsül minden jó egyház 's hazafi, mikor mondom, már a' vegyes házasságokra is áldást adni 600. ftnyi birság alatt paráncsolja a' katolikus papságnak! méltóztassanak a' T. K. R! mint a' törvényes igazság! Isten 's fejedelem rendeltette birái el itélni, ha ebéli végzése honni törvényeinkbe gyökeredzik-e? nékem, ha törvénykönyvünkhez képest, mellynél a' szabad magyarnak nincs becsesb ereklyéje, a' nemes megyéknek nem lehet más sinórmértéke a' végzésekben, kell beszélnem, úgy látszik, hogy azon végzése minden üdöbéli törvényeinkbe hanyathomlok belé botlik! Kérem is a' T. K. Rendeket, hogy talán soknak 's nagynak látszó mondásomért magamat szabadon igazolhassam.

Ugy gondolom, igen is a' dologhoz fogok szólani, ha megengedik nékem T. n. Pest Vármegyei közgyűlése végzésének történetét a' vegyes házasságok ügyében, mint szemtanúnak elbeszélni, közbe közbe vetett észrevételeimmal egyetemben.

Azon országszerte híresztelt végzésnek az adott okot 's alkalmat, hogy két vegyes hitű jegyes pár nem hajtván igazságos felkivánására a' katolika A. szentegyháznak, mellynek pedig engedelmeskedni paráncsolt valamint Krisztus Urunk Math. 18. v. 17. „si non audierit Ecclesiam, sit tibi, sicut ethnicus, „et publicanus“ úgy szinte sz. István király is mondván L. I-mo c. 2. §. 3. „maneat extra ecclesiam jurisdictionum — — velut ethnicus et publicanus“ — nem állott ama feltételre, mellynek alatta szabadakká, megengedve lettek az Evangelicusoknál még jobban,

mint a' katolikusoknál tilos vegyes házasságok, nem is adott tehát egyik se magáról Reversalist, mellyet pedig M. Theresia 1769. évi és más Intimatumaiban minden vegyes házasok által kiadatni parancsolt, hogy törvényes erejű oklevél által mind a' kétnemű gyermekeiknek a' katolika hitben neveltetése biztosításék, azon hitnek, mellyet Felséges fejedelmeink 's honunk t. Rendei minden üdöbeli végzéseikben 's törvényeikben egyedül egy szentséges szent igaz hitnek fidei professiokép' elesmérnek, úgy hogy a' Juris Corpusban nincs egy kir. Decretum is, melly a' katolika hit igazságának, szabadságának, 's kiváltságának bizonyosága, 's biztossága ne volna!

És hogy ne csak mondani látszassam, hivatkozom mindenek előtt sz. István királyra, a' magyar nemzet apostolára! (1604 t. 22 cz.) a' ki sz. Imre herczeg fiában mindnyájunknak parancsolja L. I-o c. 1. §. 1. „Fili charissime! fidem catholicam, et apostolicam „tali custodia conserves, ut omnibus exemplum „praebeas“ — hozzá adván §. 4-to „quam nisi quis „fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non „poterit“ — melly atyai tanácsához királyi parancsát kapcsolván, miután kinyilatkoztatta, hogy „rerum „Dominicarum i. e. domino dominantium traditarum „defensor, divinitatis custos Rex est constitutus“ L. II-o c. 1. §. 3. ki is a' katolika Anyaszentegyház hitvallása, 's papságának jussai 's privilegiumai eránt fejedelmi törvényt hozván egyszersmind meghagyta L. II-o c. 1. §. 1. „Indignationem D. Regis sentiat, „qui eius constitutionis praevaricator existit.“

Volt is fogantja atyai tanácsának, volt sikere királyi parancsának; vannak fejedelmeink, főben Arpád véreből vannak, kiket a' keresztény hit, 's élet szent példányi gyanánt országunk törvényes (I-ő Máty. 6. D. praefat. 13. §.) védszenteinek, még Buda

áll, Magyar él tisztelendi; lehet is bizvást állítani, hogy majd minden törvény ezredes évkönyvünkben nem más, mint apostoli királyaink, és jámbor apáinknak katholika hitéhez lelkiesméretes ragaszkodásuknak tanúsága.

T. K. T! Öt századon által bal 's boldog sorsában hazánknak a' honfiakkal egyeránt osztozott a' katholika Anyaszentegyház hitvallása 's papsága, és méltó is volt, hogy igazságának tagadása, vagy szabadságának támadása eszébe nem jutott a' Magyaroknak, úgy hogy párduczos Apáink hajdan szokásinak írója bizonyítja, hogy 4. száz évek után is „Omnes „D. Praelati, et ecclesiarum Rectores — Magnates „atque nobiles regni hungariae et ratione nobilitatis, „et bonorum temporalium una eademque libertatis, „exemptionis et immunitatis praerogativa gaudent.“ Part. I-ae tit. 2. §. 1.

Felséges Fejedelmünk egyik dicső Őse volt, ki apostoli királyhoz méltó szavakkal katholika szent-séges hitünk igazságát 1604. J. 22. cz. a' hazának felvallotta „Cum Sua Sacratissima C. R. Majestas in- „star D. Regum Hungariae Sacrosanctam Catholicam „Romanam Fidem, et Religionem sincere profitea- „tur, illamque in hoc suo praesertim Ungariae Re- „gno ex tot falsis sectis erutam ubique dilatare cupit, „et ex debito regiminis officio defendere satagat: id- „circo tam S. Regis Stephani, quam omnium D. „Regum Ungariae Decreta pro sancta catholica ro- „mana fide, et religione pie edita clementer con- „firmat.“

A' T. K. Rendeknek valamint a' hon többi me- gyéjének országos atyái valának, kik, midőn az ősi sz. hit eretnekségekkel veszélyeztetnék, egyszívvel 's lélekkel elvégezték. „1548; 5. 6. 10. 12. Cultum di- „vinum et religionem ad pristinam normam esse re-

„digendam; — id autem recte fieri, si ecclesiis Prae-
 „lati, Episcopi, Abbates, Praepositi praeficiantur,
 „qui vicarios suos, — Archi-diaconos, Parochos,
 „Praedicatores verbi Dei sinceros, et bonos mittant,
 „qui veram doctrinam sapiant, doceant, sacraque
 „administrent, juxta ritum sanctae ecclesiae catho-
 „licae — — qui populum in veteri orthodoxa, ve-
 „ra, catholicaque fide, religione conservare, et si
 „qui ab ea desciverant, ad eam reducere studeant.“

Katholika hitünkhöz hívséges apáink voltak, kik
 ismet elhatározták. „1550. t. 12. et 13. cz. Sancta,
 „et catholica fide, et religio — in Regno restitua-
 „tur — — Sanctae Romanae et catholicae Eccle-
 „siae (quae unica est, et sibi perpetuo constans er-
 „rare non potest) omnes ex omnibus ordinibus, et
 „statibus Regni adhaereant velutque membra in u-
 „num corpus conglutinentur etc.“

A' katholika hitet Krisztus igaz hitének valló ma-
 gyarok valának, kik épen egy század előtt mintegy
 hitüket letéve végzették. „1741: t. 46. cz. Ex uni-
 „us, et solius verae — Christi D. sanguine funda-
 „tae, per apostolos, et S. Patres ecclesiae traditae
 „Romano catholicae fidei, et religionis unione, prin-
 „cipa em conjunctionis animorum — — et provin-
 „ciarum conservationem, felicitatemve hactenus ex-
 „pertos, et in futurum experturos — — agno-
 „scunt SS. et OO.“

Ugy hogytehát nem csak lelkiismeretéhez 's sz.
 tisztéhez, de honnitörvényeinkhez hívtelen, 's en-
 gedetlen pap volna az, ki a' vegyes názasságokra az
 egyházi áldást reá adná a' nélkül, hogy apostoli ki-
 ralyaink 's atyáink hite, — a' törvényes ősi katholi-
 ka hit — minden születendő gyermekekre nézve tör-
 vényes erejű oklevél által biztásítatnék. — Nem is

kövelheti tölle ezt mivelni semmi más vallású polgár, ha honnitörvényeinket tiszteli.

De hogy visszatérjek a' pesti végzés történetéhez. — A' vegyes házások plébánosok által áldásra nem méltathatván, a' helyett, hogy folyamodtak volna Mélt. püspökeikhez, kiket sz. Pál apostol szávaiként „Act. 20. v. 28. Spiritus S. posuit episcopos „regere ecclesiam Dei“ és a' kiknek sz. István — a' haza 's egyház alkotója — a' mint fényes fő hivatal, úgy tellyes hatalmat is adott az egyházi ügyek elintézésére mondván L. II-o c. 2. „Ut episcopi ha- „beant potestatem, res ecclesiasticas providere, re- „gere, et gubernare atque dispensare secundum ca- „nonum auctoritatem“ a' püspökökhöz mondom, kik a' papjaiknak egyházi (Concil. Trident. sess. 13. Decr. deform. capite 1. et seqq. — sessio. 14. D. de Ref. c. 4. seqq. — sess. 22. D. de Ref. c. 1. seqq.) és hazai törvényes birái. Kálmán k. nyíltan kimondja L. I-o c. 5. et 6. „Clericus per sigillum episcopi „vel Archi-episcopi cogatur ad causandum, ab eis- „que tamquam suo Iudice examinentur,“ c. 14. „nullus praesumat secularis iudex sigillum dare Cle- „rico“ sőt ha hibáznának is a' papok, hogy a' világi, a' polgári hatóságok kizártával egyházi előljárók birósága alá tartozzanak, 's hogy a' plébánosok szabadságaik megtartassanak, meghaggya az 1557. t. 10. czikkely.

Vagy ha már Mélt. püspökökhez nem, legalább folyamodtak volna az illető sz. Székhez, kinek birósága alá tartozik a' honni, szinte, mint a' hittörvény szerint minden házassági per, 's úgy „I-ső Mátyás I. T. 3. cz. Causae forum spirituale concernentes §. 1. omnes causae circa mysteria, et defectus sacramentorum; Item causae in fecto fidei, et causae haeresum, seu suspectorum de haeresi §. 4. causae ma-

trimoniales, et accessoria earum. — És ámbár II-dik Mátyás 4-dik tör. 70-dik czikk. „ad mandata declinatoria“ minden pereket polgári bírákhoz küldeni parancsolta „demptis matrimonialibus“ a' házasságiakat a' sz. széki bírósága alatt mind meghagyta, sőt az 1791. t. 26. cz. 16. §. mind vegyes házasságok ügyét 's perét a' sz. székek elébe parancsolja „Causae matrimoniorum, tam eorum, quae jam tempore, quo inita sunt, mixta erant, quam et eorum, quae per transitum alterutrius partis mixta effecta essent, spiritualibus catholicorum sedibus deferuntur.“ Sőt a' jegyesi pereik is, hogy a' sz. széki bírósága alá tartoznak, kitetszik az 1806: 26. Aug. költ k. Intimatium szavaiból, conf etiam Intim. dd-o 31. Aug. 1761. item Intim. dd-o 26. Martii 1817. —

Azonban a' pesti vegyes házások mindezen törvények ellenére polgári törvényhatóságához folyamodtak T. n. Pest vármegyének, és az egyéberánt igen tisztelt megye, — a' törvényes igazság és szabadság műhelye — a' helyett, hogy törvényre, — rendre utasította volna (mint a' Mélt. elnök ez eránt kívánságát nyilatkoztatta is) panaszlevelüket elvállolta, sőt ámbár tudhatta Sigmond cs. kir. III. T. 12. cz. melly valamint a' papságtól minden világi, polgári ügyeket eltilt, úgy §. 1. meghagyta, „ne prae-sumat comites provinciales, aliique nobiles, causas lites seu quaestiones forum ecclesiasticum tangentes discutere, et iudicare“ ámbár tudhatta volna I-só Ferdinand cs. kir. 1556: T. 25. cz. mellyben meghagyatik: „ut tam D. spirituales, quam Lai-c studeant offitio utriusque eorum facere satis, neque alterutra pars in alterius officium se ingerat, quemadmodum pietas in Deum O. M. sane requirit“ — ezen házassági ügyet vármegyei tárgyalatás, 's tanácskozás alá bocsájtotta. Ezen történtek, ezután

váltattak a' katholikus papság ellen szabadnál szabadabb szóllások, mellyek egyszersmind indítóokául szolgáltak ama híresztelt pesti végzésnek; — De a' melly beszédeket én valamint ott, úgy itt is bátorodom méltatlan elme futtatásoknak mondani, és hogy minden egyebet elhalgassak, a' corpus Juris Decretumai bizonyítják, hogy a' magyar pap eszével, életével, 's értékével minden üdőben hazájának, úgy, mint egyházának áldozó fia volt! —

Szóltak ugyan a' papi szónokok is, de észrevételeik, hogy ezen házassági ügy egyházi bírósághoz tartoznék, elmellőztetvén — válaszoltak az 1791. t. 26. cikkre, hogy t. i. ezen törvény meghagyván, „mixta matrimonia semper eoram catholicis parochis „ineunda erunt“ nem parancsolván „benedicenda „erunt“ oda magyarázandó, hogy a' vegyes házasságok kötéssenek a' katholikus plébánusok előtt úgy, hogy igazi 's valódi házasságúl az egyházi 's polgári törvény előtt megáljon; már pedig a' Tridentinum Concilium sess. 24. Decr. de ref. matrim. cap. 1. csak azon jegyeseket tiltja el a' házasolástól, kik tulajdon papjuk, és két násztanuk nélkül bátorzkodnak házassági kötést tenni, milly kötést semmitérőnek jelentki végezvén, „Eos, qui aliter, quam praesente „parochi — — et duobus vel 3. testibus matrimonium contrahere attentabunt, S. Synodus ad sic „contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos, ac nullos esse decernit.“

Szól ugyan a' Concilium Trident. ibid. az áldásról, a' gyónás- és áldozásról is, de éppen mivel mondja: „S. Synodus hortatur, ut conjuges (tehát már házasok) ante benedictionem sacerdotalem — — non cohabitent — és ismét „hortatur! conjuges, ut antequam contrahant — — peccata sua confiteantur, et ad SS. eucharistiae sacramentum pie

accedant“ — határozatjának szóról szóra fontolt magyarázatjából kiviláglik, hogy a' benedictiot, a' confessiot, a' communiot tiszta katolikus házásoktól kívánja, mellyek nélkül azonban mint rituale accessoriumok nélkül — a' házasság — a' principale, hogy megkötethetik; kitetszik a' fentérintett Decretumból, 's az ennek értelme szerint költ k. k. Intimátumból (dd-o 30. Junii 1819. Nro. 18,310. item dd-o 14. Novembr. 1820. Nro. 28,733. conf. Extract. B. Resol.) kitetszik a' Ritualéból, melly ugymond: „matrimonium — si domi fuerit celebratum, praesente parochi, et testibus, sponsi veniant ad ecclesiam benedictionem accepturi, et tunc caveat sacerdos, ne iterum a contrahentibus consensum exigat, sed tantum benedictionem eis conferat celebrata missa pro sponso et sponsa. Úgy hogy tehát Kálmán kir. törvényjét is „L. II-o c. 15. ut omnis conjugalis desponsatio in conspectu ecclesiae, praesente sacerdote coram idoneis testibus — — fieret,“ nem vegyes, hanem tiszta katolikus házasságokra lehet 's kell érteni; annyival inkább, hogy Kálmán k. „L. I-o c. 46. 47. 48. 49. a' Zsidózó Ismaelitáknak katolikus élettörvényeket szabván, midőn a' 48-dik főben meghagyja: „Ismaelitarum nullus audeat filiam suam jungere matrimonio alicujus de gente sua, sed nostra“ egyszersmind meg nem engedni látszik, hogy vegyes hitű házasságban, melly azon században tilos volt, élhessenek. —

Mint hogy tehát a' katolikus papság a' vegyes hitű jegyeseket kihirdetvén nem akadályoztatja, hogy a' házás életre keléseket, megegyezésüket szabadon kijelenthessék, sőt magukat esküs ígéretekkel le is kötelezhessék papjuk, és násztanúik jelenlétében, ha fontos oknál fogva a' házásokra egyházi áldást nem is ad; nem lehet törvényes igazsággal reá azt hata-

rozni „hogy honni törvény ellen szegülő; valamint azt se kellett volna megyeileg végezni,“ hogy honni törvény szegő, melly ugymond: „mixtis matrimoniis impedimentum ponere cautum esto,“ mert milly impedimentumokat kell itt érteni, mintegy magyarázólag előszámlálta. Az, kinek (az Prolog. tit. 6. §. 12. et 1715. T. 16. cz. §. 3. et 1715: 30. §. 1. sőt 1791: 26. t. §. 17.) törvényes jussa 's hatalma van a' vallási törvények értelmét is magyarázni, előszámlálta, mondom, majd mindazon impedimentumokat k. Intimatumában dd-o 23. Apri. 1811. Nro. 10,273. de ebben „benedictio“ szó sincs; hanem ugymond: „caveant parochi, ne — mixtis matrimoniis impedimenta ponant per Reversalium exactionem, intempestivam ad sacra catholica allectionem, auricularis confessionis, aliarumve ceremoniarum — obtrusionem, juramenti per sanctos exactionem.“ —

Igaz ugyan, hogy ezen k. Intimatumban a Reversalium exactio, extorsio coactiva (mint az 1782: 16 Májusi, és 1821. 27-k Novembr.) — óva van; azonban kitetszik az ezen k. Intimatumokban előforduló „Copulatio“ szóból, hogy a reversalium exactio csak úgy volna tilos impedimentum, ha a' paptól olly „coactive extorquealtatnék“ hogy csupán ezen feltétel alatt engedné meg maga 's násztanuk előtti „matrimoniális copulatio-t“ (verba Intim. dd-o 9. Nov. 1802) másként pedig „a contrahendo matrimonio“ verba intim. dd-o. 26. Aug. 1817.) eltiltaná, akadályoztatná — —

Egyébiránt pedig, hogy a' Reversalist megkivánni a' vegyes házasoktól II József cs. Intimatuma, és az 1741: 26. után is szabad maradt, kiviláglik a' vallási törvényeknek és k. rendelkezéseknek józan magyarázatjából, hogy a' gyermekek katolika hitbeni

neveltetések eránt tövényes erejű oklevelet a' vegyes hitű Jegyesektől követelni lehet, kitetszik főben az 1792 É. 25. Septemb. Költ k. Intimatumból „mellyben Eő Felsege a' Reversalisok tövényes erejét továbbá is kegyelmesen megerősítette, és ha egyik, vagy másik fél a' papnak morale, legale, piumve desideriumára nem áll; tölle se követelhetni, hogy a' szabadon kötött házasságra egyházi áldását is reá adni kell, egyházi szertartással jönak, szabadnak nyilatkoztatnia kell, a' mi a' katholika A. sz. Egyház kanonjaiban — így legalább — tilos! —

Ha T. K. R! áldást kívánt volna a' k. Intimatum, kimondotta volna „matrimonialis benedictio“ mint az 1785! 29. August. Intimat. *) — conf. Intim. dd-o 29. Julii 1810. De méltóztassanak megengedni a' T. K. R! hogy ez eránt még egyikét hasonlatosságot mondjak: valamint egy Atya, ha bizonyos okoknál fogva tiltott házasságát fiának jóvá nem hagyja, 's atyai áldását reá sem adja; fia' házassága akadályoztatójának őt bírálni, határozni nem lehet; szintugy a' lelki Atya, ha vallási okoknál fogva egyházi szertartással — áldással, jóvá nem hagyja, szabadnak nem nyilvánítja azt, a' mi tilos. t. i. a' vegyes házasságokat akadályoztatónak bírálni, határozni nem lehet, tövényes igazsággal legalább nem; mert valamint azt, ugy ezt is természetes. 's moralis kötelességétől semmiféle honnitörvény meg nem foszthatja.

Továbbá: ha egy fiú édes Atyának tanácsára boldogtalannak jóslott házasságától eláll, nem tesz egyebet, mint a mit minden jó atyának lelkiesmé-

*) Relate ad proles catholice educandas matrimonialis benedictio! parrocho catholico competet! Intim. dd-o 29. Aug. 1885. —

retes kötelességgé tenni: szintugy egy lelki Atyáról, ki észre 's szívreható hittudományos oktatásával a' vegyes hitű Jegyeseket reá birja, hogy reversalist adnak, végezni nem lehet, hogy többet tett, mint a' mit sz. tisztjénél fogva tennie kellett: az az há- tározni nem lehet, hogy a' vegyes házasságoknak el- lene tilos akadályt gördített, mert atyai tanítása és áldása mellett is vegyes házasságukat szabadon meg- köthetik. —

De hogy ismét vissza térjek a' Pesti végzéshez: megvallották az egyházi szónokok „hogy fél s zá- zadnak alatta adtak áldást a' vegyes há- zasságukra reversalis nélkül is, de nem az 1791: 26: czikknél fogva, melly azt mondja „mixta matrimonia coram Cath. Parochis ineunda erunt“ —

T. K. R. a' sz. hajdantól fogva tilos vegyes há- zasságok nem több, mint egy század előtt lettek meg- engedve; szabadokká — nem ugyan Conciliumi Ca- nonok által, mellyeknél fogva tilosok ma is, mint hajdan, hanem azoknak, kik valamint sz. Péter apo- stoli hivatalába, ugy fejedelmi hatalmába is örökül- tek, azoknak, kiknek meghagyta Krisztus Urunk, mikor sz. Péternek mondta: „Lucae 22. v. 32.“ Ego rogavi pro Te, ut non deficiat fides tua, et tu ali- quando conversus confirma Fratres tuos“ Math. 16 v. 19. quodcunque solveris super terram erit solu- tum et in coelis“ Azoknak, mondom, papalis dis- pensatiójok által, melly dispensatiójuknak indítóokul szolgált sz. Ágoston, ki ugymond „Epist. 1-ma De trahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat“ Azonban, hogy dispensatiójuk in aedificationem, non destructionem fidelium szolgáljon, csupán csak azon feltétel alatt engedik meg a' vegyes házasságokat, ha a' katholika személynek 's gyermekeinek hite minden veszélytől

mentve marad. Nyíltan ki vagyon ezen feltétel írva a Romai pápáknak okleveleikben (— ama nagy tudományú — sokat olvasott — 14. Benedek¹ pápátul fogva Anyaszentegyháziunkat eszméretes bölcseséggel, 's ügyességgel igazgató — mostani Szentséges Atyánkig 16. Gergely pápáig —) Melly föltétel alatt a' vegyes házasságok eránti rendelkezéseikre a' magyar püspökök már csak azon okból reáálltak, hogy a' vegyes házasságoknak szokásba jöttekor, mindjárt az az 1769. akkori apostoli királynétól kiadatott a parancs a' Reversalis adásra, ugy hogy illy oklevél nélkül a' vegyes házasság meg sem is köttetethet! — mint most legalább a' (matrimonialis copulatio, ugy contractus) házasságkötés szabad!

Az 1791: 26: cz. ugy látszik sokaktól magyarázandónak, mintha a' vegyes házasságokat reversalis nélkül is szabaddá tette volna? —

De éppen ez a' törvény az, mellyel a' Clerus ellen, kinek ovó záradéka a czikkbe belé van iktatva, előállani törvényszerűen nem lehet — legalább olly esetben nem, ha ősi hatholika hit' praejudiciumát nyilvánítja; melly hit' elveinek szentségéhez és sérthetetlen függetlenségéhez — mint ez elsőseget elesmérve — a' bécsi békötés annyi tisztelettel, és figyelemmel viseltetett, hogy a' más vallások szabad gyakorlatát csak „absque praejudicio catholicae romanae religionis! kötötte ki —

Azonban nehogy honni törvény ellenszegülés főbünébe essen a' papság; egyesség 's békesség végett is enged a' hon' törvényjének, a' mennyire t. i. hittörvényszerűleg engednie lehet, hontörvényszerűleg engednie kell! — a' vegyes házasságok kötetését (contractusát, copulatióját, melly copulatio“ szó se iuridice, se grammaticae nem tesz többet, mint kötés) melly M. Theresiának dücső kormánya alatt

tilos volt, de II. József Cs. (már citált) Intimatuma által szabaddá vált, hiveinek nem ellenzi, megengedi.

Hogy pedig ennekutánna már a' Szentegyházban (melly helyen egyebet nyelven hirdetni, kézzel mivelnie kivált egy papnak nem lehet, mint a' mit igaznak, szabadnak. jónak, boldognak a' keresztényinek hinni kell) áldást reá nem ad, imádságokat nem mond olly vegyes házasokra, kik oklevéllel le nem kötelezik magukat, hogy gyermekeik is mind az ősi törvényes hitben fognak neveltetni — az egy részt igen természetes, mert hogy egy pap, mint felszentelt tisztviselője az A. Sz. Egyháznak, publice in facie Ecclesiae egyházi ritussal, áldással, imádsággal, — szabadnak nyilvánítsa — mintegy vallja, prédikálja — a' mit A. Sz. Egyháza — legalább feltétel, oklevél nélkül tilt; azt tölle szintűgy nem követelhetni, mintegy megyei tisztviselőtől nem kívánhatni, hogy azt szabadon engedje, a' mi végzéseképp tilos. — De más részt törvényszerű oka a' papi áldás tagadásnak, ugy látszik, az: hogy 1791-től fogva folytatván a' systematicum operatumok roppant munkája, a' Clerus, ki protestalt az 1791: 36: ellen, olly külső rendszerű törvényt látszott várni, melly a' honni ősi törvényekkel, a' hit' belső rendszerének elveivel megegyeztethető lenne; mivel pedig már két országgyűlési végzések — ezen új törvénytervekből az ellenkező a' kivetkeztetendő, ugy annyira, hogy már a' reversalisok, mellyek pedig a' püspöki tacita dispensatiok nyugtatványául szolgáltak, jövőre törvényes erejebül következtetendők: T. K. R! természetes 's törvényes kötelessége minden papnak, de minden jó katolikusnak is, hogy minden szabad úton módon A. Sz. Egyháza hitvallásának szónokául, barátjául, bajnokául nyilatkozzék. Most tehát vagy soha az üdeje, hogy a' katolikus pap, akár kis, akár nagy,

a' szabad magyarnak nyíltan kimondja, ha sz. István királytól törvényekben hirdetett katholika hitvallást 19. századú igazságiban, 9. századú arany szabadságában fenntartani, 's az utódoknak átadni tudja-e? akarja-e? Előbb korán, utóbb későn lett volna fő papjainknak a' pasztoralisokkal előállani, a' kik is se 1790: olta nem hibáztak, valahányszor az ugy is ritka — vegyes házasságokra tolerantialis principiumokból per exceptionem adni áldást hagytak; se most nem hibáznak, ha továbbá, ne regula fiat, a' sokasult vegyes házasságokra adni tilalmaznak. — Vagy ha hibáztak volna is, az inconsequentiat folytatni nem szabad „ne errore cognito, et continuato schismatici detur occasio!“

Miért is nem méltó a' papság, hogy a' haza előtt azon gyanúba hozassék, mintha nemzeti boldogulás 's halladásnak ő volna akadályoztatója; hallották a' hazának országos Atyái, mint nyilatkozott országunk legfőbb méltóságú papja a' reversalisok bal vitája után — gondolhatták is, hogy majd minden olly egyházi szertartásoknak, mellyekkel a' pap nyilvánítaná a' vegyes házasságok jóságát, szabadságát reversalis nélkül is, kiszolgáltatathatása vissza fog huzatni —

És ha szabad kimondanom, mint gondolom T. K. R! valamint megyés püspökeinknek, ugy hercegi érsekünk is méltatlan lett volna magas hivatalának nagy hatalmára, ha mindjárt a' mult diaeta után főpásztori utasítása által papjait, 's általuk magyarjait nem figyelmezteti, lelkük- 's szivükre nem köti, hogy isteni mesterünknek, 's üdvözítőnknek első 's fő parancsa az Istennek szeretete, tisztelete, tehát az Istenképeinek a' léleknek hite, élete, 's üdvössége — mellyhez ha hasonlít is, de csak másod parancsa: felebarátunknak, az embereknek szeretete, kegyelme, és a' mi emberi, földi, a' testnek szerencsés éte! —

Melly sok, 's nagy okoknál fogva bátorkodom állítani, hogy T. Pest vármegyének törvényes igazsággal azt nem lehetett volna határozni, a' mit a' mult év sz. András hava 17-én tartott közgyűlésében a' Feőmélt. Herczeg Primástól kalocsai Érsek, váczí 's fehérvári mélt. püspököktől megyei tudósítására adott válaszok felolvastatása után határozott: hogy t. i. Fő Méltósága pásztori levele, avagy főpapi utasítása törvényellenszegülésnél egyébnek nem tekinthető. Ő se többet, se kevesebbet nem tett, mint a' mennyit honnitörvényekhez képest tennie lehetett, tennie kellett; és ha az 1550: 18: czikk még törvényes erejű, mellyből öt új törvény nem hogy kivetköztetné, de az 1741: 10: czikk megerősíti; ugy Magyarország bizvást 's méltán várhatja a' főméltóságu Primástól a' hit 's isteni tisztelet védelmét, 's terjesztését; a felhívott 18. cz. ugymond „A. Ep-
 „patum Strigon. esse caput omnium in
 „regno Ecclesiarum, et ex illo religio-
 „nis, cultusve divini tuendi vel augen-
 „di in toto regno praecipua semper ra-
 „tio dependet!!

Valamint a' többi M. megyés püspökök is tökéletes törvényteljesítők. Nem csak a' hatalmat megadja nekik sz. István L. II-do c. 2 „ut E p p i habeant potestatem etc“ hanem a' hivatalt is meghatározza nekik az 1548: 12: és az 1550: 13: „ut religionem „et divinum cultum in suis dioecesibus disseminent „secundum antiquam Ecclesiae catholicae normam“ az 9716: 60: az apostoli király Ő Felsége 's a' haza Atyái tellyes bizodalommal nyilvánítjuk „DD. Prae-
 „latos officio suo pro exigentia s. canonum! ac legum „etiam regni non defuturos. hanem azt kellett volna T. Pest vármegyének végeznie: hogy mind azon katholikusok, legyenek azok honnagyk, vagy jobbá-

gyok — kik megyés püspökeik hit- 's honnitörvény szerű okleveleiknek ellene szegülnek, törvénytiszegők! megszegik sz. István k. törvényjét L. II. cz. 2., „*volumus, ut laici Eppiscoporum ministerio obedient* — és ismét „*Judices, et Comites! sint Praesulibus suis consentientes*; — megszegik Kálmán k. törvényét, melly ugymond „*K. I-mo c. 65. nullus comitum, vel militum praesumat sibi potestatem vindicare in Ecclesia, praeter solum Episcopum!* megszegik ama nagy igazságu I. Mátyás k. VI. D. 57. cikkét, hol ugymond „*Nullus Comes, Vajvoda seu officialis R. cuiuscunque tituli, vel auctoritatis praesumat se, met ingerere in Ecclesias episcopales totaliter, vel partialiter* — — Ezek azok, kik nem csak „*non custodiunt Pontifices seu seniores velut oculorum pupillas, sed ipsos in publicum protrahendo reprehendunt, quos Dominus vetuit per os David tangendos* „*nolite tangere Christos meos*“ — S. Steph. L. I. c. 3. —

Vétkeznek az 1550: 16: ellen, melly megparancsolja: „*Seculares omnes sine ulla disputatione sint obedientes Episcopis suis in his, quae ad Deum, et ejus cultum spectant, neque audeant se ullo modo, vel ratione efferre contra eorum doctrinam!* „*sed siquid in disputationem vocari posse videtur, relinquunt id Concilio dirimendum, interim veteribus Ecclesiae Catholicae institutis insistendum!*

Végtére, hogy még egyszer a' pesti végzés történetét említsem, hivatkoztak az egyházi szónokok arra, hogy a' polgári szabadság nagyobb honjaiban, ugymint Americában, Francia országban, Poroszországban, de kivált Felséges Urunk más tartományiban a' vegyes házasságokrai áldásadás, vagy tagadás tellyes hatalommal a' papság birósága 's szabadságában áll. Ambár mind ezen okuk előadására a papsá-

got felhívni se lett volna szabad, ugymint a' kinek sz. István azt a' privilegiumot adta L. II. c. 8. §. 4. „Clericum nemo audeat examinare in publico, nisi in Ecclesia.“—

De minden hiába volt, mintha szelleme lett volna a' T. megyének eszméje a' hitegyenlőségéne', 's ész suprematiájának, mellyet egy szónok elég indifferentismus, és libertinismussal éljen -eztetett a' politica-civilis erőnek győznie, a' legalis, moralis erőnek engednie kellett — és megyei végzéssé lett, hogy a' catholicus pap, ha áldást nem ad a' vegyes házasságra, annyiszor, mennyiszor! 600. forintnyi büntetés alá vonassék az 1647: 14: értelme, 's rendelete szerént!

T. K. R! Nem akarom én mind azon okokat felhordani, mellyekkel ezen törvénynek józan értelme itt ott meghányatott, megmutattatott; csak azt mondom: miután az 1791: 26: olly határ alá szorítja az 1647: 14: cikket, hogy „eos, qui violentarum occupationum (templorum, scholarum, pa-„chiarum) se reos fecerint, poena 600. fl. art. 14. „1647: sancita maneat“ már nem szabad azt újra Pest vármegyének kitágítva magyarázni; és miután a' katholikus papság egy Tiszteletes, Superintendensnek lakását, oratoriumot, Ekklesiáját, Collegiumot, vagy iskoláját el nem foglalta: nem szabad sedriát deputálni! Actiókat dictálni! citatiokat exhibeáltatni, részrehajlóságát, animositássát elárulni; annyival is inkább, hogy terrorismussában nagy a' vigyázatalanság, mert ha az 1647: 14: ó törvénynek nem derogálna az 1791: 26: új törvény, és ha a' katholikus papság is hivatkoznék az 1525: 4: et 1548: 11: cikkekre, nem sokat gondolván az 1891: 36: cikkel; akkoron mi sorsra kellene jutni a' protestans vallásuaknak, megmondják azon törvények! —

De mind hiába! az indítvány statutumá vált, sőt más alkalommal újra megállapítatott — temérdek törvények ellenére ugymint a' Prolog: tit. 9. „Si „statutum sit contra libertatem Ecclesiarum, vel privilegia eis concessa, non valet! idem dicendum, si „statuta sint contra ea, quae salutem animarum respiciunt, Part. II. tit. 3. „siquidem nec Princeps „super rebus iuri divino praeiudicantibus constitutiones facere possit“ — Part. III. tit. 2. „Comitatus „quidem statuta condere possunt, sed nisi in casibus, qui iuri Divino, vel humano praeiudicare non „dignoscuntur; nec statuta iniqum, salutisque contrarium contineant — neque iuribus aliorum palam „derogare, praeiudiciumque inferre

A' pesti végzést lehet, és kell igazán „Semiterőnek nevezni az 1635: 10: értelmében „Ne leges articuli, et statuta contra Part. II. tit. 3. et Part. III. „2. ullius censeantur roboris et firmitatis, sed ipso „facto, qua confirmatione R. destitutae frivolaer ha„beantur“

Jölmöndja az 1557: 10: „Sicut libertates, et „privilegia regnicolarum salva esse debent, ita privilegia ecclesiastica ab omnibus inviolabiliter observentur, et D. Praelati Officio suo liberius, et commodius incumbere valeant.

Törvényes igazságunkba bizvást retorqueálhatnánk az argumentumot, hogy nem a' catholikus pápáság áldás visszatartásával — negative, passive, defensive-viseletével szegi meg az 1647: 14: vagy 1680: 25: „ne Augustanae, et Helveticae Confessionis „addicti compellantur ad ceremonias Confessionis „contrarias“ hanem inkább T. Pest vármegye Statutumának szónoki, baráti, pártnoki azok, kiket (talán lehetne 's kellene bíráltni, hogy „Statum in specie Catholicum, ecclesiticum in libero religionis exer-

citio turbaverint, Diploma Regium, et Statuta Regni super religione catholica violaverint positivo, activo, offensivo perorationis facto. Azon oratorok volnának méltók, hogy az 1647; 14: birságban marasztaltassanak, ugymint a' kik az 1791: 26: czikkel, mellyben az 1647: 14: ide oda nem vonható szavakkal megmagyaráztatik, nem gondolni látszatnak, és így Ulászló VI. D. 8: botlottak! —

Ugy látszik megfeledeztek az 1599: 23: czikkéről, melly „De iis, qui contra publicas Regni constitutiones alia domi in Comitatibus decernere „satagunt“ renoválja az 1597: 45: czikket, melly az ilyen oratorokat in poena art. 1-o Ulad. D. V. expressa convincalni parancsolja — Ezeknek beszédeik igazán nem egyébnek, mint honni törvény elleneségülésnek tekinthetőnek tetszenek.

Azonban jó szomszédság, szíves barátság okainál fogva távol van töllem a birságok szavallása; hanem bátorodom indítványozni méltóztatnának a' T. K. R! ennyi törvényekhez képest, mellyeket szóról, szóra citálni kegyes engedelmmükkel szerencsém volt, azt határozni, Apostoli Királyunkkal, 's hazánkkal tudatni: „Minthogy az egész törvénykönyvben egy cikkelyt se lehet kijelelni, mellyhez képest azt kellene végezni, hogy ezt, vagy azt szegi meg a' Magyar Egyházi Rend, s ellene szegül, midőn a' egyes házasságokra áldást nem ad oklevél nélkül; sőt minthogy a' megyés püspökök pásztori leveleik tős törzzököst gyökeredzenek azon honnitörvényekben, mellyek egy részt a' katholika hit elveihez képesti Rendelkezések lelkiismeretes megtételét meghagyják, de más részt minden rendű világiaknak a' köteles engedelmességet megparancsolják, ennél fogva vélik, 's végzik: hogy a' Magyar Egyházi Rendet az ősi törvényes katholika hit 19. századú igazságának

fenntartására czélzó intézkedéseiben szabadon hagyni kell, ugymint a' kit 9. századú kiváltságának törvénytelen sérelme nélkül megtámadni nem is lehet.

Egyszersmind méltóztatnának Felséges Urunkhoz ugymint Apostoli Királyunkhoz és A. Sz. Egyházunk Patronusához az 1765 : 60.) felirni, hogy fejedelmi sz. Öseinkként katholica hitünk sz. ügyét egy kegyelmes rendlevelével elintézni; főben pedig hercegi Érsekünket törvényes főhivatalának tellyes hatalmában, a' mint éppen egy század előtt 1741 : 10 : törvényében a' Felséges Fejedelemné meg is igérete, valamint a' többi M. megyés püspököket is védelmezni kegyelmesen méltóztatnék.

DE BAILLAGI GÉZA.

Észrevétel.

Tek. Pest Vármegyének a' P. Hírlapokban
 Logicájára megvan mind a' két beszédem-
 ben implicite a' czáf-válasz, de explicite is
 kell előterjeszteni:

Igaz, hogy a' mult század végén szokott a' pap áldást adni a' vegyes házasságokra, de az is tagadhatatlan, hogy a' vegyes házasságoknak szokásba jötté a' Reversalisokat is ki szokták volt adni a' vegyes házások, ugymint a' mellyek nélkül nem áldani, de kötetni se engedtetek a' vegyes házasságok; bizonyítják ezt a' fent citált k. Intimátumok. Az 1782. k. Intimátum meghagyván „*citra reversales etiam partes disparis religionis copulentur*“ a' regulába exceptiot hozott; kiviláglik azonban az „*etiam*“ szóból, hogy a' reversalisok de regula meghagyattak, ha pedig nem adattak, szabadá vált az, az előtt fél századig tilos v. házasság kötetetés; mert hogy a' „*copulentur*“ másra nem magyarázandó, mint hogy „*a contrahendo (praesente sacerdote coram testibus Colom. L. II-do c. 15) matrimonio non arceantur*“ Intim. dd-o 26. Aug. 1817.“ kiviláglik azon sok k. Intimátumokból, mellyekben „a' verbi D. Ministerek“ meghagyattak, vagy eltiltattak „copulálni“ kik a' házásaiknál jelenlétek mellett is matrimonialis contractuson kívül, hogy többet nem mivelnek kitetszik Agendaikból. „*Copulatio mixtae religionis sponsorum per ministrum facta est invalida*“ Intim. de

a. 1798. — „Subsecuto transitus indultu recopulatio per ministrum etiam evangelium administrari potest. Intim. de 1799.“ — „pro casu admittendi, vel denegandi transitus per ministrum vel parochum fiat copulatio.“ Intim. de a. 1807. — Egyéberánt a' hol matrimoniális contractuson felül a' copulatio szó által áldást is értett II. József cs. expresse ki mondja: „matrimonialis benedictio — — parochi catholico competit“ Intim. dd-o 29. Aug. 1785! Tudván mindezeket az 1791. legislatio, 's megparancsolván, „ut proles a mixtis matrimoniis — — patris catholici religionem sequantur omnes, si vero mater fuerit catholica, tunc nonnisi masculae patris religionem sequi possint“ a' reversalisokat tacite de regula meghagyta; ha pedig találkoznának, kik a' „possunt“ból „debent“et kívánnának, és reversalisra, (mellyről az 1792. Évi 25. Sept. k. Intimatum mondja: „Reversalium vigorem Sua Majestas Sacratissima ultra benigne confirmat“) nem volnának birhatók; azon esetre a' papság szabadságában hagyva maradt, vagy copulatio, vagy benedictio által a' vegyes házasságot törvényes erőre bocsátani. —

A' katholikus papság nem ugyan, mintha vagy az 1782. Intimatumot, vagy 1791: 26. cikket benedictiora magyarázta volna, áldást átaljában adni szokott volt a' vegyes házasságokra, nehogy egykét pár reversalist nem adó vegyes házasság miatt polgárilag is intolerantia vádja alá vonassék; (mert hogy ritka volt akkor a' vegyes házasság, kivált olly ritkább, mellynél reversalis nem adaték, megmutathatnák K. urnak a' megyei Archivariusok) a' félszázados szokást nem lehet azon egykét vegyes házasságokról, mellyeknél nem adattak reversalisok, hanem azonokról kell magyarázni, mellyeknél de regula reversalisok adatni szoktak. —

Mint hogy pedig most a' dolog megfordítatik, az exceptio-ból regula catholicismo praejudiciosa kívántatik, minden reversalis per exceptionem danda cassálatni követeltetik; nem csuda, hogy a papság, ki mindekkoráig ex praesumta episcoporum seu tacita dispensatione átaljában áldást adott a' vegyes házásokra (kivált, mivel legalább a' nő-gyermekekben lelkesméretének nyugtatványa volt), ennekutánna már áldásimádságit reversalis nélkül megtagadja, — nem, mintha sajnálná ezt a' vegyes házásoktól, azon kathol. pap, kinek úgysis hivatala 's szokása a' pogányokért is imádkozni, hanem mivel nem szabad hite szentségeit más vallásuakra, vagy méltatlanokra feladnia, a' házasság szentségének szertartását, 's áldásának imádságát Akatholikusra, kinek ez nem való, vagy katholikusra, ki indifferen-tismussa, vagy más hibája miatt reá nem méltó, se szolgálhatja fel — legalább mint papja, tisztviselője, szolgálja, hív sáfárja az Anyaszentegyháznak hivatalossan nem —

Annyival inkább sem, hogy a' fő papság által is az áldás reversalis nélkül óva van; — és méltán, mert ha kívánja a' vegyes házás az áldást, vagy hiszen a' kathol. hit igazságában 's áldásában, vagy nem, ha hiszen, hagyja gyermekeit e' hitben, ha nem hiszen, miokra való nézve kívánja? pompa miatt pedig nem szabad kivált egy papnak áldásával ceremoniázni. — Ha a' vegyes házás kívánhat áldást, kívánhat a' pap is reversalist, ha az ad, ad ez is; ha nem, ex jure naturae is áll, hogy ő se köteles adni; do, ut des! Igaz ugyan, hogy sz. tisztében sőt honitörvényes kötelességében áll a' papnak a' proselytismus, kivált a' katholika hitre, melyet nem csak szabad vallásnak, de egyedül egy igaz, ősi szentséges hitnek honitörvényeink is valának, — példája, parancsa, hagyományja lévén

a' felebaráti szeretet isteni mesterében Jézusban, apostoliban, sz. atyáinkban, apostoli királyaink Decretumiban, Intimatumiban! no de — nem eltaszítani, idegeníteni, „allicere“ is csak licitis modis et mediis lehet, 's kell. —

Miért is, ha a' fő papság pásztorilevelet bocsájtotta is, nem egyebet tett, mint a' mire honitörvény is (1715: 60.) kötelezte, ha a' pesti statutum ellen protestált is, nem más tett, mint a' mit tennie lehetett, és kellett, „ne, qui tacet, consentire videatur.“ Reg. 45. in 6-to — et si publice sit actum contra privilegium, privilegiato sciente, et non contradicente, sed per omnia subterfuge, taciturnitas cum sit in sui praeiudicium inducit contra se renunciationem. Decr. Trip. II-dae t. 12. §. 9. — A' szónok urak tehát gondoltak volna II. József cs. 1782. Intimatumára „Protestantes omnem ingratum agendi, vel dicendi orationem ponant, qua mutua religionum odia inveterescant potius, quam ut e cordibus evellantur, in religionis negotiis omnem, quam rei gravitas poscit moderationem tenentes, neque ullo loco, vel tempore debitam dominanti religioni reverentiam deponentes“ — bizvást lehettek volna meggyőződve, hogy apostoli királyunk is „quemadmodum Sua Majestas Sacratissima evangelicos utriusque confessionis in juribus vi pacificationis Vien. Linz. et 26: 1791. manutentura est, ita nullatenus admissura, ut iidem per mentionatorum jurium extensionem majorum favorum participes reddantur, cum per id justissima catholicis daretur querulandi causa inde Intimat. de 1793. —

Mindezeknél fogva bizvást mondom „si injustum in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate! S. Petr. Act. 4. v. 19.

2. Eszrevétel.

Tek. Z... Várm. felírásának P. Hirlap 8. sz.
szavai után!

Igaz, sz. igaz: *áldás* és pedig olly nagy áldás gyanánt van adva a' *hitvallás*, hogy ennél nagyobb alig adhatott volna a' Mindenható is, egy embernek! — melly isteni kegyelmének véghe-tetlen jótéteményjét csak azon szempillantban érzi felette, mellyben a' földi, téjjel mézzel kecsgetető napok leáldozván — reá üt a' szükülség szerencsét-len órája, — kétségbe is esnék, ha ekkoron több mint emberi reményt lelkébe nem ihlelne a' *hitvallás* — az Isten angyala!

Áldások; áldása a' hitvallás! de azt az *indulat* politicája nyilván? *sulyosb átkok forrásává* használta, mint a *vakbuzgóság*? hazánkban is! és ha az áldott hitvallásért élethalál közt vivott is pardu-czos apák századja, buzgóságát fiúi hála miatt se olcsálnám vaknak, bizony majd elvállik jelenko-runk annyira magasztalt felvilágosodása leende a' ha-za áldásának boldogabb kútforrása.

„*Ha felébredt ismét a' viszálykodás lelke, mely a' közbeszólló törvényhozás által*“ elvult szenderít-

ve? a' Papság-e? a' katolikusság-e? a' mosti nyugtalanság oka? vagy inkább: polgári szabadsággal ki nem elégíthetett, az ősi törvényes hit praedominiumát restellő, hitgyenlőséget, sőt felsőséget követelő protestanság, vagy ennek neve alatt az indifferentismus, és libertinismus tulzó haladása, az utolsó diaeták Diariumából válaszoljon az ország? bíráljon a' világ!

Ha béke 's egyetértés áldásait jövendőre biztosítani kívánták országunk Rendei az 1790: 26. által; vérző sebeit? nemzetünk harmad részének, orvosolni hogy héába reménylettek, két harmada hitsérelminek rövására; fél század a' bizonyosság, mert a' helyett, hogy „megszűntek volna a' súlyos bajok, naponként szaporodtak a' sérelmek — az 1790: 26. olly törvény, melly ellen az ősi törvényes hit főpapjainak, 's honnagyaínak valamint máskor, úgy ekkor is protestálni kellett, a' sz. irás' igéiből, hol úgymond sz. Pál apostol: „unum baptisma, unus Deus, non sint in vobis schismata — unum corpus, et unus spiritus“ — Depositum custodi, fidem servavi“ — erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus! a veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.“ Tu vero vigilia, ministerium imple, opus fac evangelistae, argue, obsecra in omni patientia, et doctrina! valamint tehát philosophice egy az igazság, úgy ámbár civiliter sok a' szabad vallás! theologice még is sz. Pálként: una est fides! egy az igaz hitvallás! — de protestáltak a' hontörvényeiből is, nem csak sz. Istvánnyéből, sz. Lászlóéból, kivált I. Ferdinándéból, az 1550: évben nyíltan parancsoltatik, Omnes et o-

mnibus SS. et OO. adhaereant Ecclesiae catholicae, velut in unum corpus! conglutinentur, ut ex unione religionis vera animorum unio (melly sziklás alapja a' hon boldogságának;) *Dei O. M. misericordia augeatur* — ez theoretice! a prior — practice pedig seu a posteriori valják 1741: 41. a' honrendei: *hogy ex unius, et solius verae R. Catholicae fidei, et religionis unione, principalem conjunctionis animorum — et provinciarum conservationem, felicitatem esse expertos, et in futurum sine dubio experiundos! — E' hit 's honitörvényes kötelességüket tellyesítő egyház- 's honfiak eleve tartottak, mit egy pesti szónok B... úr mondott: „nemzetünk egy nemzet nem lesz, még egy iskolába, én hozzáteszem: egy Szentegyházba nem jár! —*

A' vallások szabadsága ellen protestálló papok, 's katolikusok által, ha a' „nos numero“ határoz is igazán a' *nemzet szállalt fel*, nem pedig az 1836: alsó Tábla által, kivel a' Felső tábla nagy nehezen egyesítetvén, ha *Ő Felsége széke elébe sérelmeket terjesztett is*, de ezek nem valának az egész „*nemzet panaszzai*“, a' Nemzet ősi hite ügyében papjai által szólalhat fel, ugymint a' kiket e' végre ruházott fel magos hivatatok nagy hatalmával! — valamint a' polgári haladás végett küldött honniköve-tek sérelmes törvénytervei ellen a' nemzeti ősi hit törvényes képviselőjének Legfőbbike fel is kelt, 's a' főhely színén a' történendők felől eleve jelentkezett.

Miért is fellehet tennem, hogy a' honrendei, kik mindezek felől értesültek „*erössen nem hihettek, meggyőződve nem reménylették*“ az örökös békességet, mert *szép reményeik létesítéséhez kel-*

*lett egyesség, egyetértés, létre nem jöhetett — a-
 lig azonban, hogy egy törvényben tudós 's jár-
 tos — az 1791: 26. cikként nem csak mindég a'
 protestánsok sebeit? hanem a' katolikusok hit sé-
 relmeit is! törvényszerű szemügyre vévén bebizonyít-
 hatná, hogy „új sebek ejtettek.“*

Az ország primássának körlevele, nem egyéb, mint a' hon atyáinak színe előtti eleve tenni kellett kijelentésének természetes következtése, a' katolika hit rendszerének lelkiismeretes kifejtése! — nincs is! ebben a' honitörvénynek legkisebb megsértése is! mert, dato non concessio — hogy 1791: 26. igazán úgy volna is magyarázandó, mint ha „a' ve-
 gyes házasságokat a' kath. pap előtt köttetni ren-
 delvén, azt akarta volna, hogy ne csak mint ta-
 nik legyenek jelen, és ha az ilyen házasságokat
 polgári kötéseknel többnek kívánta is tekinteni —
 olly tova még sem — kétségen kívül — legalább
 nem magyarázható, mintha azt kívánta volna pa-
 rancsolni, hogy „a' lelkész egyházi hivatalánál fog-
 va jelenjen meg, és ezen tiszteben szolgáltassa
 ki szentséget! — Nyolcz század után sincs példa,
 hogy a' magyar törvényhozóság polgári (világi) hatha-
 tósága, ekkora hit szabadság 's kiváltság vérző sé-
 relmével akart kívánt volna bele avatkozni az ősi
 hit, szentségibe — a' katolika vallás hittitkaiba —
 hallatlan dolog volna ez a' katolikus világban! —

Tovább tehát nem czélozhatott mint, hogy a'
 vegyes, házasságoknak egyházi erőset, egyszer-
 smind polgári törvényességet szeressen; — e végre
 lelkiismeretes szemügyre vévén a' clandestinum ma-
 trimoniumot, kárhóztató Tridenti Conciliumot; meg-
 hagyta, hogy „mixta matrimonia coram Catholicis

Parochis in eunda erunt“ utique mint Kálmán kir. II. T. 15- cz. mondja „praesente Sacerdote, coram testibus.“ —

De azt, hogy egy catholicus pap lelkeszi *tisz- ténél fogva szolgáltassa ki a' hit szentségei'* egyikét, a' házasság-Szentségét, (ha talán kívántá volna is hogy mint pap, mint lelki atya jelen légyen hogy tudja hitét, 's életét lelki fiainak!) valamint nem akarhatta, ugy nem is kívánhatta — nem is *pa-* *van* solta. —

Miután pedig a' catholica A. Sz. Egyháztól dogma gyanánt elhatároztatni szükségkép nem kellett még (res enim fidei, morumque regula necessitate, vel utilitate fidelium cogente dogmatica fiunt Decreta, seu Canones!) ki légyen *Ministere a' házasság szentségi-* *nek?* szabadon *tekinthette* az 1791: 26. 16. §. ve- *gyes házasságot szentségnek* ha a' pap nem *mini-* *stere is.*

Jóllehet tehát vegyes házassága miatt egyik je- *gyes se szünik catholicus lenni* — ha mindazonáltal a pap ötét érdemetlennek méltatlannak itéli, hogy általa a *házasság szentsége szokott szertartással ki-* *szolgáltassék, akképen tagadhatik meg tőle,* mint a' *lelkiesméretessen nem gyonó, töredelmes szivel* *nem szánó bánó, a' jót meg nem fogadó, peniten-* *ciát tartani vonakodó gyónótól méltán megtagadha-* *tik a' sacramentalis feloldozás az érdemetlen laicus-* *nak nem adatik az egyházi rend, fel nem oldozott* *penitencziatartónak nem adatik az Eucharistia (Oltári* *szentség!) Minthogy pedig a' pap ministere, ez eset-* *ben a' vegyes házasság' szentségének nem lehet (ne* *hogy hiv keresztényének szemláltára egyházi szer-*

tartással jóvá hagygya, mi az A. sz. egyháznál — így legaláb tilos, fülehallattára imádsággival megáldja, mi nem szabad) — ha örömetst álnak, a' vegyes házások néhány theologusok sententiájára, hogy magok ministeri a' házasság szentséginek, ugy, hogy magok maguknak szolgálják azt fel, a' pap házánál vagy más tisztes helyen, *privatim*, vagy mint az Esztergami *rituale de sacr. matrim.* mondja „*domi*“ azaz mint a' Párisi *rituale* illy vegyes házasságoknál rendel *„extra ecclesiam“* — nem kell őket nyugtalanítani, mintha *publice, in facie, vagy conspectu Ecclesiae s. fidelium* nem administráltatván nekik a' házasság szentsége, *kizáratatnának önvallomások templomából* — noha ki is kell mondani, hogy az A. sz. Egyháznak mind az Matth. 18. v. 17. „*Si non audierit ecclesiam* mind sz. Istvány k. I. et II. Tövnény könyvéből volna igenis hatalma (a szófogadatlan vegyes házásokat) *excomunicálni!* azaz a' cath. hitvallás minden sz. szereitől elzárni! — — *a' parochusokat pedig papi hivataloktól akkép lehet ez esetben lelkészi hivatalának szertartásától elválasztani*, mint káptalanok, vagy konventek papjait a' polgári felvállások' befolyásától, midőn a' Decr. Inp. II-dac t. 13. azt parancsolja „*fassiones coram capitulis, vel conventibus*“ *ineundae erunt* — Hogy pedig a *pásztori levelek mutatni látszanának mintha az illy vegyes házasságok valóságos szentségnek nem is tekintethetnek* annyi mint a körlevelekbe értelmet belé- nem ki-vinni, egyszersmind méltatlan rágalom a' főpapság ellen, miután, hogy csak a' Főt nevezzem, a' herczeg Primás még a' nagy tudományú írónak 14. Benedek P.P. hallatalan olvasotságot mutató munkáját (de Synoda Diaecesana) számonként, éppen e' végett citálja.

Továbbá *milly egyházi, 's polgári okoknál fogva mondhatott ellene* az Egyh. rend az 1791: cziknek? fellyebb elégge megfejtetem — Hogy pedig azon *főpapok*, kik az 1791: *trövénynek ellene mondattak, a' törvény* (polgári) *tellyesítése által egyházi, vallásilag többet tevének bizonyal, mint a' mivel szigoruan kötelessek valának, nem csak hihető de kétségtelen is.* — Ha pedig egyházi férfiak, kik az 1791. *czikk alkotásán jelen voltak, kik vitatásában nagy részt vettek, kik tehát a' törvényhozás ak czélját, akaratját, értelmét bizonyal értettek, megáldottak volna is* (személyessen) *minden! vegyes házasságokat, plane, lelkiesmértjek habozása, (civilis) erőltetése nélkül* (mit azonban aligha mutatandhat meg a' felírás concipistája!) — vagyha allpapjaiknak hagyták volna is a' vegyes házasságokon különböztetés nélkül — a' szokott szertartásokat megtartani! *milly allevians circumstantiák szolgálndhatnak, ha princeps pastorum felszóltandja: redde rationem villicationis tuae!* — Talleyrand, ki a' Napoleont copulálta, *prudens servus*nak látszik, de vallyon *fidelis* is volt-e? *hic jam quaeritur inter dispensatores (mysteriorum) ut fidelis quis inveniatur?* (S. Paul) szolgálnd-e majd a' *tudomány-'s buzgóságuk* justificationiúl? nem imádkozandja-e azon *Papság* az indifferens v. házásokkal Dávid után „*ab occultis meis munda me Domine! et ab alienis parce servo tuo!*”? nem mondjuk, nem vizsgáljuk, a' *kárhoztatás pálczáját felettek ketté nem törjük*, őket ehnem itéljük, ámbátor azt, hogy nehány v. házasságokra per *exceptionem* adtak áldást *ex praesumta episcoporum dispensatione!* szintugy, mint ha *reversalisok* de *regula* adattak volna; jóvá nem hagyhatjuk, mert *vigyáztalanúl* olly *gyakorlatot* látszottak *folytatni?* mellyről most az mondatik,

az 1791. alkotásáról fogva szakadatlan, és a' törvényből származott! — holott pedig valamint M. Theresia alatt, (ki minden v. házások által reversalist adni parancsolt, kikre tehát az áldás is átaljában méltán adatott), úgy a' reversalisokat abrogálni látszó Intimatuma után is II. József császárnak, az áldás-adás ususban hagyatott, abusus tilalma hullasztatott — ha pedig az 1791. után se tagadta meg, hogy mind theoretice *kétkedett a' törvény világos értelmén*, hogy azt practice „*meggyőződésből nem követhette*, kiviláglik — akkori protestatiójából, kiviláglik mostani Pástorálisokból! — sanctionált változás ugyan még a' tövényben nem történt, de a' projectált változtatások (projecta legis) untig elég ok 's alkalom, hogy az magyar egyházirend hit, 's honnítörvény szerűen, nem *önkényessen*, *nem egy oldalulag magyarázza a' törvényt!*

Ha ki a' főpásztori levél betűjét, lelkét rendszeri elveit logice bölcsen fel érti; könnyen meggyőződhet, hogy az a' vegyes házasságokat egy átaljában *büunek* nem nevezi, ámbár az anyaszentegyház törvényei után, mellyek által a' katholika fél hitének lelki veszedelme miatt tilalmazva vannak, erkölcsnek, *jóknak* nem mondja, bizonyítja is a' tapasztalás, hogy a' religiói indifferentismus 's libertinismus oskolája! — és practice vévén a' dolgot, vagy hitvallásuk eránt indifferentensek a' vegyes házások, vagy nem; ha indifferentensek, áll, mit állíték, ha nem, akkor az apa is anya is a' kereszt. hit 's éleet elveit más szinnel veri lelkébe gyermekeinek, — mert mivel (principia sua) non sunt inter se aequalia, nec sunt aequalia uni tertio, — a' már eszméllő, bölcselkedő gyermek szivében, születik a' scepticismus, növekedik az indifferentismus, meg-

rögzik a' libertinismus — a' magyar honitörvényre nézve pedig — az apa természetesen jobban huz önfiaihoz, az anya leányihoz, valamint a' hasonló vallása vallású testvérek egymáshoz! mi más mind ez, mint Jus naturae, et philosophia practica, jura, et officia positiva, et naturalia in analogia!) azt pedig, hogy *Isten's természet törvényi ellen vétének*, csak azon vegyes házasságokról mondja, kik gyermekeiknek az egy üdözítő isteni hitbeni neveltetését megigérni, 's honitörvényes erejű oklevéllel az anyaszentegyház papjait megnyugtatni nem akarják! kik pedig csupán csak ezen egyetlenegy feltétel alatt (conditio sine qua non) engedék hiveinek a' vegyes házasságokat! — nem annyira tehát a' vegyes házasság, mint az indifferentismusa' vegyes házásoknak azon *Isten's természet elleni bűn*, mellyet említ a' főpásztori levél! — és igen is *bűn volt eddig is, a' vegyes házásoktól!* így lépni házasságra! — Ha pedig a' magyar Anyaszentegyház főpapjai hagyták, hogy ex praesumta episcoporum dispensatione per exceptionem all-papok által áldás adatott olly vegyes házásokra is, kik II. József császár Intimatuma óta nem adtak reversalist, melly M. Theresia által parancsolva, de regula, divatba hozatva volt: tolerantialis procedurájukkal *bűnt követtek-e el?* Isten a' megmondhatója; annyi bizonyos, hogy ha még most is áldadni hagynák, *közönségessen esmért széles tudományuk, példás és berkölcsös életjek, apostoli buzgóságuk se szolgálhatnának kezességül, hogy vallás's egyház áruolóknak, hitvallás szakadásával nem gondolkoanak, ne bíráltnának.* —

Egyébiránt a' ki feltudja fogni Reversalisokban az A. sz. egyház célját? állítani nem fogja hogy általuk homályba borítatik az A. sz. egyház tisztasága's

méltósága! mert hogy a Feő papok nem azon oknál fogva hagyták megáldadni a' vegyes házasságokat? *mivel voltak esetek mellyekben reversalisok által a' vallás terjeszthetését reménylették*, hanem a' mint már megmutattam: azon oknál fogva, hogy M. Theresia parancsból divatba hozatván minden esetben reversalis, tehát áldás-adás is, ha találkozhattak is, kik akár II. Jósef Cs. Intimatuma, akár az 1791 26. óta reversalist nem adtak, ha áldást töllök meg nem tagadtatta is, kivált mivel lelkiesmeretének nyugtatványa illy aggravans circumstantiákba volt a' kathol. nő-gyermekekben, vakmerőség nélkül nem lehet mondani, hogy *roszat cselekedett, hogy abból jó következek*, valamint a' ki önnön emberi gyengeségét érezi, nem fogja mondani „*hogy bünbe megögyezni annyi, mint Istent, hit, erkölcsöt tagadni* mert így mindnyájunknak alig volna Istene hite, erkölcese? éjjel nappal kereshed emberek közt a' büntelent, és ha véled, hogy fellelted, még is kétkedhetsz: *quis est hic, et laudabimus eum?* kivált Jelenkorunkban, mellyben tapasztalják: *Omni caro corruperat viam Suam, non est qui fruatur bonum, non est usque ad unum.*“

Utoljára, *ha a honni törvény úgy pártolná* akadály ovása által a' *vegyes házasságokat* hogy azokat egyházilag szintugy mint polgárilag *jónak* tartatni, szabadon hagyatni parancsolna: akkor, mint hitünk s lelkiesmeretünk természetes s törvényes szabadságába vágó ellen protestálnánk sz. Péterrel „*oportet Deo magis obedire, quam hominibus.*“

De mivel csak polgári szabadsága elleni akadályokat ovatja, a nélkül, hogy egyházi szabadságát, vallási jóságát pártolná, nem mondhatni, hogy a'

pásztori levél a' bűnnek bellyégét nyomja a' törvényre, mert a' pásztori levél maga se mond bűnnek átaljában minden vegyes házasságokat hanem csak az indifferentismussal kötötteket, mellyeket a' polgári törvény is, az által, hogy a' férj- 's nő-gyermekek hitét meghatározta, kárhoztat. — Az illy meghatározott vegyes házasságokat is! köttetés véget *katholikus clerushoz kizárólag utasítván az 1791. 26. (Pesti Hirlap 6. sz.)* akadályait nem *tilalmazza* hanem csak *óvatja!* t. i. a' hon Rendei bölcsen eleve felérvén, hogy törvénytelenység lenne a' szüléket, és lelkészeket természeti 's hitbéli ius, et officiumtól tilalmazni (mellyhez képest lehet minden embernek, a lelkésznek kell is embertársát, felebarátját az ész, 's hit igazságaira oktatni, lelkére szívére hatva az egy üdvözítő hitvallásban megtartani a' pseudo-illuminationtól ovni tudván is a' *katholica A. sz. egyház canonica impedimentait*, sőt tapasztalván, hogy csak *reversalis* mellett vált szabaddá a' tilos vegyes házasság, mikor mondja: „*impedimenta ponere cautum esto*“ ugymint olly hon' Rendeiről, kik előtt szent volt a' kath. „*Religionis, et conscientiae libertas*“ fellehet 's kell tenni, hogy inkább, *politica impedimentakat* ovattak, mellyek által a' „*libertas matrimonii*“ akadályoztatnék — hogy pedig a' *reversalis ovott impedimentumra* nem magyarázható, onnét bizonyos, hogy az 1790. 26. azt nem tiltotta, pedig a' *clerus proceduráját* tudta, az 1792. *Intimatum plane jóvá hagyta* — vagy ha már épen *absolute* a' *clerus consuetudo usus, praxissa* ellen *morale canonicum impedimentumokat* tenni se volna szabad, ha, *dato non concessio*, így volna a' törvény magyarázható; büntetése még se lehetne az 1647. 14. mert ha ennek kellett volna, kimondatott volna, épen úgy, mint a' *violenti occupatorok* miatt ki is mondatott az 1790.

26. cikkben — de büntetéseiül kimondatik „*cautum esto*“ i. e. viderit, qua ratione se legitimabit? si In-cattus fuerit — Hogy a' „*cautum*“ szó 6. betüiert 600 p. f. legyen a' fizetés, proportiótlan lenne a' büntetés, mert ha vegyes házások kivált néhány évek olta reversalissal akaratoskodnak házasságra lépni, melly M. Theresia olta divatban volt: a' pap is „ha *nem a' szerint adja össze*, mint *per errorem* az előtt: se az 1790 se az 1647. 14. *nem sérti*, mellynek se egyike, se másika a' reversalist nem tiltja, a' benedictiót nem parancsolja. — — —

Ha pedig a' törvény hibázott? (mint hibázhattott is), nem hozatik a' pásztori levél által a' lelki-esmérettel öszveütközésbe, ugy hogy a' törvény tisztelete semmivé tétetne, mert az engedelmességnek meg kell lennie, még törvénynek követelt hibája, correctio által, (mi honunkban is már megtörtént) refolmáltatik, így tartatik fel a' haza, így az Egyház.

De vallásos tekintetekből se olly súlyosok a' körlevelek következései practice polgári életben legalább nem — mint in idea graphice concipiáltatott a' felírásban — mert ha halja is a' nép, hogy még az Anya-szent-egyháztól hit cikkben elhatározva nincs az, a' pap legyen ministere? vagy a' jegyesek a' házasság szentségének? nem csökken meg előtte a' házasság becse, legfellebb gondolandja, hogy tehát szabad azon sententiát tartani, a' melly valószínűbbnek látszik legyöző okainál fogva! nem csökken meg a' pap tisztelete, ugymint a' kit hitvallásaért tiszta igazsággal buzogni átlátván a' jegyesek becsülik kivált, ha megfejt, milly értelemben neveztetetik *bűn*, a' vegyes házasság? 's mikép pártoltathatik honitörvény által? — kiis előadván, mit hitt, 's vallott az anyaszentegyház a' vegyes házasság-

ról minden században — ha bizonyos okát adja, miért áldotta a' papság félszázadnak alatta, 's miért nem áldhatja továbbá — a' hit 's pap, házasság tisztelete igen is fõg nõni a' vegyes házások szívébe — Igaz, hogy a' vallás hittet szeretettet köt öszve, de az is igaz, hogy ha nem áld is a' pap, is nem kárhoztat, megkémélve az üldözéstõl megengedi a' vegyes hitűeknek a' házasságá kötetést, ha pedig a' hit szentségeit is feladná, a' felebaráti szeretet színe alatt megsértené az Isten tiszteletét, szeretetét, a' hitet, melly pedig fõ — 's elsõ. Lehet így bölcsen a' hitet gyilkolása nélkül a' szeretetnek terjeszteni, mire példa az Isteni mester szeretettel tellyes élete!

Nem fogják a' pásztori levelek felháborítani házi nyugalmát semmi vegyes házasságnak, mert ha isteni 's emberi törvények szerént keltek öszve, nincs bûn, melly *furdalná* lelkiismeretjeket, hogy *boldogult élt napjaikról* vissza borzadjanak, mi oknál fogva, több hit 's ész erõ leszen benne, mint-hogy *férjeiket örökös bûn*, (mellyet el nem követtek) *társaiknak, gyermekeiket bûnmagzatának tekintsek*. Ha az 1790-ki Papság feloldható az akkori vegyes házások' bûnét? allevians circumstantiák miatt dispensálva; biz' az 1840-ki Papság is fent tarthatja a' mostaniakét aggrevians okok miatt — ha nem teremthet is bûnt!

Ha pedig *gyónókép* járulandanak az egyház férjbúhoz, attól feloldozást kapnak is ha minden bûneiket megbányák, de nem azt, hogy vegyes házasságra léptek, hanem hogy az anyaszentegyház felkivánására nem hajoltak! —

Nem vala tehát igazságos oka Z.... V. Apostoli Királyunkhoz úgy felérni, hogy a' püspökök leveleik visszavételére köteleztessenek, mert ezen politcai erõszak igazán megcsökkentené a' hit tiszteletét, papság becsületét, — ha a' papságnak õsi tör-

vényes hit egységére czélzó rendelkezéseket tennie hit 's honitörvényes tisztje, mellytől füg a' lelkek, szívek, a' nemzet egyessége, 's békessége; intézkedésiben őt szabadon hagyni kell, ugymint a' kit függetlenségének törvénytelen sérelme nélkül bántani nem is lehet.

Almássy,

hiba.

8. l. principium
23. l. 33 sor.
26. l. 3. sor
29. l. 30. s.
31. l. 33. s.
32. l. 16. s.
dd-o — 30. s.
34. — 6. s.
33. l. 13. s.

javitva.

- praescriptum
1791. —
olvasott után „és írt“
1715. —
1791. 26.
18.
1681. —
1715. —
„poena perjurii seu fide fragii etc.

1701	1701
1702	1702
1703	1703
1704	1704
1705	1705
1706	1706
1707	1707
1708	1708
1709	1709
1710	1710
1711	1711
1712	1712
1713	1713
1714	1714
1715	1715
1716	1716
1717	1717
1718	1718
1719	1719
1720	1720

79
589

MARTIUS 15^{dlke} 1848

PESTEN.

EGY LAP NÉPTÖRTÉNET.

IRTA

ZERFFI GUSZTÁV.

4.

